

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Serhat EREN
Diyarbakır Milletvekili

Hevsel Bahçeleri, Dicle Nehri kıyısında, Diyarbakır Kalesi ile nehir vadisi arasında yer alan yaklaşık yedi yüz hektarlık verimli bir arazidir. Ekolojik çeşitliliğiyle öne çıkan bu alan, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin en büyük kuş cennetidir. 180'den fazla kuş türünün yanı sıra susamuru, tilki, sansar, sincap ve kirpi gibi birçok memeliye ev sahipliği yapmaktadır. Göçmen kuşlar tarafından dinlenme ve barınma alanı olarak kullanılan vadiye, boz alamecekler, pembe göğüslü ötleğenler, yabancı şahin, kızıl şahin, arı şahini, yılan kartalı, kukumav, kerkenez ve küçük kerkenez gibi türlere yıl boyunca rastlanmaktadır. Türkiye'de nadir görülen yaz atmacalarına da ev sahipliği yaptığı bilinmektedir.

Bu özellikleri nedeniyle Hevsel Bahçeleri 2013 yılında UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne aday gösterilmiş, 2015 yılında ise Diyarbakır Surları ile birlikte "Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzaj Alanı" adıyla Dünya Mirası ilan edilmiştir. Ancak bu statüye rağmen alanda son yıllarda ciddi tahribatlar yaşanmaktadır. Ağaç kesimleri, yakmalar, kaçak yapılaşmalar, bariyerlerle çevrilmiş özel alanlar ve kamu arazilerinin fiili işgali artarak devam etmektedir.

Tarafımıza ulaşan belge ve harita kayıtlarına göre; Dicle Üniversitesine ve hazineye ait parsellerde bu fiili durumlar somutlaşmaktadır. Aynı notlarda "Hevsel Bahçelerinde yıllara göre esrar/kenevir" başlıklı tablo şu verileri içermektedir

2013: 198.000 kök kenevir imhası, 78 ayrı alanda 3 operasyon, 2 şüpheliye işlem

2016: Yaklaşık 1.000.000 kök (sahadaki kayıtlar)

2017: 88.280 kök, 11 kilogram kubar esrar

2018: 3.563 kök, 8 ayrı alan

2021: 500 kök, 92 kilogram kubar esrar, 6 gözaltı

2024: 10.292'den fazla kök; aynı yıl 42 farklı alanda imha; buna karşın örgütlü failer bakımından sınırlı/yetersiz işlem

2025 (şu ana kadar): 30.001 kök (sahadaki kayıtlara yansıyan)

Alanda ağaçların yakılması ve kesilmesi, alan açma, kaçak yapı, bariyerleme ve kenevir ekimi gibi fiiller, hem Dünya Mirası alanı hem de Çevre Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Mevzuatı, Orman Kanunu, Mera ve Kıyılarla ilgili düzenlemeler, Kabahatler Kanunu ve Türk Ceza Kanunu kapsamındaki çevre ve imar suçlarını, ayrıca Uyuşturucu ile Mücadele Mevzuatı ile tescil-koruma kararlarını ilgilendirmektedir.

Bu faaliyetlerin hem kamu güvenliğini hem de kültürel mirasın bütünlüğünü tehdit ettiği açıktır. Hevsel Bahçeleri yalnızca Diyarbakır'ın değil, Mezopotamya coğrafyasının belleğidir. Buna rağmen bölge, yetersiz denetim, kurumlar arası koordinasyonsuzluk ve etkisiz koruma önlemleri nedeniyle kaçak yapılaşma, işgal ve uyuşturucu faaliyetlerinin merkezi haline gelmiştir.

Bu bağlamda;

1. Hevsel havzasında 2013–2025 yılları arasında kenevir ekimi ve uyuşturucu bağlantılı kaç operasyon yapılmıştır? Bu operasyonların yıllara göre dağılımı, imha edilen kök sayısı, ele geçirilen madde miktarı ve gözaltı-tutuklama sayıları nedir?
2. 2024 yılında 42 farklı alanda on bini aşkın kök imhası yapıldığı belirtilmektedir. Bu operasyonlarda kaç kişi hakkında hangi suç tiplerinden işlem yapılmıştır?
3. Hevsel Bahçeleri'nde kamu arazilerinin işgali, ağaç yakma-kesme ve kaçak yapılaşma fiilleri nedeniyle kaç suç duyurusu yapılmıştır? Kaçında işlem tamamlanmış, kaçında idari yaptırım uygulanmıştır?
4. UNESCO statüsü dikkate alınarak bölgeye özgü bir güvenlik planı (devriye sıklığı, kamera sistemi, drone gözetimi vb.) hazırlanmış mıdır? Hazırlandıysa ne zamandır uygulanmaktadır?
5. Hevsel bölgesinde kamu arazilerini işgal eden kişi veya gruplar hakkında yürütülen soruşturmalarda kamu görevlilerinin ihmali tespit edilmiş midir?
6. Kenevir ekimi ve uyuşturucu ticaretiyle bağlantılı olarak organize suç örgütleriyle ilgili bir analiz raporu hazırlanmış mıdır? Hazırlandıysa sonuçları nelerdir?
7. Kaçak yapı ve işgallere ilişkin yıkım ve tahliye kararlarının uygulanması sırasında emniyet veya jandarma birimlerinden kaç kez zor kullanma desteği talep edilmiştir?
8. Diyarbakır Valiliği ve Emniyet Müdürlüğü, Hevsel Bahçeleri'nde işgallerin ve kenevir ekimlerinin önlenmesi için Dicle Üniversitesi, Çevre İl Müdürlüğü veya yerel yönetimlerle ortak bir koordinasyon planı oluşturmuş mudur? Oluşturulduysa hangi kurumlar düzenli olarak bu toplantılara katılmaktadır?
9. Hevsel Bahçeleri'nde fiili işgallerin büyük bölümü kamu arazilerinde gerçekleşmektedir. Bu alanların korunmasından sorumlu kaymakamlık veya valilik birimleri hakkında herhangi bir idari inceleme yapılmış mıdır?

10. Son beş yılda Hevsel Bahçeleri ve çevresinde tespit edilen kaçak yapıların yıkımı veya tahliyesi sırasında güvenlik birimleri görev almış mıdır? Almışsa hangi tarihlerde, hangi mahalle veya ada-parsellerde bu müdahaleler yapılmıştır?
11. Uyuşturucu ekimiyle bağlantılı olarak herhangi bir kamu görevlisi hakkında görevi ihmal veya suça göz yumma gerekçesiyle disiplin soruşturması yürütülmüş müdür?
12. UNESCO statüsüne rağmen Hevsel Bahçeleri'nde yaşanan tahribatlarla ilgili olarak Bakanlığınız, Kültür ve Turizm Bakanlığı veya Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı arasında bilgi paylaşımı yapılmakta mıdır? Yapılıyorsa hangi tarihlerde bu yazışmalar gerçekleşmiştir?